

Tredje rummet 59°N; 18°Ö

Vem definierar rummet? Vem har tillträde till platsen?

Projektet undersöker människors föreställningar om det offentliga rummet och relationer till platser i staden.

Under tre års tid besökte konstnärerna/projektledarna - Camilla Agdler, Anna Lundstedt & Jennifer Mack - tillsammans med en grupp av ett 30-tal personer 25 platser i Stockholm.

Gemensamt för alla som deltog i projektet var att de flyttat till Stockholm från olika delar av världen. Vid varje träff guidade en deltagare de övriga på en personligt utvald plats. Olika deltagare filmade mötena ur sitt eget perspektiv.

Det tredje rummet blir en möjlighet att mötas över fysiska och mentala gränser. Det kan ses som ett rum mellan enskilda identiteter och världar.

Resultatet presenteras i form av en installation med titeln ”Tredje rummet 59°N; 18°Ö”. Installationen ingick i vandringsutställningen ”Please Disturb!”.

Projektet stöds av Konstnärsnämnden. Sveriges bildkonstnärsfond.

Tredje rummet

Tänk att du på bussen kan sitta jämte en person som du aldrig mer kommer att se. Ni lever i samma stad, men rör er på olika ställen, känner er hemma på olika platser, och vantrivs i olika miljöer. Att röra sig i en stad är som att varje dag utvidga sitt medvetande. Det man inte känner till finns inte. Platser och rum där man ofta befinner sig laddas med minnen och känslor, som förändras med tiden.

Att leva i en stad är också att lära sig ett socialt språk. En tidskrävande process. Det ”urbana språket” utvidgas och nya ord tillkommer i takt med känslor och upplevelser från stadens olika delar. Språket blir aldrig fulländat, alltid finns det en plats att upptäcka, ett nytt uttryck. Staden och dess invånare är i ständig dialog.

Att vara ny i staden är att vara utan ord. Var kan man fika? Var bestämmer man träff? Hur förflyttar man sig i staden? Var hittar jag andra människor lika eller olika mig själv? Var kan jag känna mig hemma?

På en guidad bussresa träffades några människor som flyttat till Stockholm. Flera hade nyligen migrerat till Sverige. Tillsammans började de fundera över sina upplevelser av staden. Vem definierar rummet? Vem har tillträde till platsen? Vem guidar vem? Ur detta föddes projektet ”Tredje rummet” – ett tvärvetenskapligt projekt mellan konstnären Camilla Agdler, etnologen Anna Lundstedt och arkitekten Jennifer Mack.

Varje invånare har sin unika syn på staden: Hur den låter, luktar och känns,

vilka platser som är inbjudande för just en individ, och hur livet ser ut just här. Varför delar inte alla nya invånare samma bild av staden? Inne eller ute? En av ”oss” eller den Andre? Vem du är eller vem andra tror att du är kan vara en tidsfråga. Men det kan lika gärna handla om var man befinner sig. Ofta är vi rädda för att överträda gränsen mellan vår egen och någon annans värld.

Projektet Tredje rummet undersöker hur olika människor lever olika liv i samma fysiska miljö – storstaden. Genom att överskrida varandras fysiska och mentala gränser och våga beträda okänd mark har vi möjlighet att också utvidga vårt eget ”urbana språk”.

Genom träffar på platser som människorna i projektet valt ut fick alla i gruppen fundera över relationen till offentliga och privata rum och hur de egna upplevelserna skiljer sig från andras. I mötena markerades likheter och skillnader, men det uppstod också något nytt gemensamt – Ett tredje rum.

Tredje rummet i *”Please Disturb! Ett magasin om en utställning”* av Camilla Agdler, Anna Lundstedt och Jennifer Mack i samarbete med Rebecka Wigh Giese (2005)

Utkast 021014 till ansökan Konstnärnämnden – Sveriges bildkonstnärnsfond – av Anna Lundstedt oktober 2002

Syfte: Syftet med projektet är tvåfaldigt. Dels att utifrån ett postkolonialt perspektiv göra en dokumentär pilotfilm och utforska hur människor som lever parallella liv skapar gemensamma rum och därigenom utmanar föreställda gränser för ”svenskhets” och ”den Andre”. Dels ett experiment att vidga dokumentärfilmens ramar genom att exploatera möjligheten till tvärsamarbete mellan olika konstformer och discipliner – fotokonst, arkitektur, etnografi. Under det senaste decenniet har ny kunskap genererats inom humaniora om hur stereotyper och föreställningar om ”den Andre” konstrueras, liksom om vilka olika uttryck diskriminering av människor som har migrerat till Sverige tar sig i olika kontexter.

Dessvärre har inte denna kunskap nått ut till en bredare publik då den vetenskapliga spridningen av kunskap är begränsande genom sin traditionella framställningsform. På samma sätt har dokumentärfilmen och konsten utvecklat nya former för metoder att på ett jämlikt och etiskt sätt skildra ”den Andre”. I såväl USA som Australien har forskare och konstnärer utvecklat en ny genre för dokumentärfotografi och spridning av vetenskaplig kunskap. Detta pilotprojekt skulle kunna bidra till att utveckla denna nya genre i en svensk kontext.

Bakgrund: I början av 1990-talet övertog en rad ideella organisationer delar av Stockholms kommuns flyktingmottagning. Sedan 1992 ansvarar Röda Korset, Stockholm, för introduktionsprogram för människor som har flytt till Sverige. Tanken är att RK skall fungera som en sluss mellan nyanlända invånare och det omgivande samhället. Målsättningen är att förebygga att en identitet som flykting permanenteras genom att bryta flyktingstatusen och utanförskapet. Syftet är vidare att skapa en plattform för spontana möten mellan invånare i Sverige (migranter som flytt till Sverige och erhållit permanent uppehållstillstånd) och svenska medborgare (samt människor som levt en längre

tid i Sverige). Camilla Agdler, Anna Lundstedt och Jennifer Mack (som själva har erfarenheter av migration till eller från Sverige, samt förälder som migrerat till Sverige, eller annat medborgarskap än svenskt) deltar själva i denna verksamhet sedan en tid tillbaka. Tillsammans med ca tio andra personer (som migrerat till Sverige från t ex Afghanistan, Egypten, Irak, Kurdistan och Somalia) startade vi hösten 2002 en grupp som skall träffas veckovis och utforska "det tredje rummet". Utgångspunkten är att vi som individer verkar i separata rum och rör oss i olika delar av det offentliga rummet i vardagen. Dessa skilda erfarenheter leder till segregation och helt skilda föreställningar om det gemensamma rummet. Som ett led i att bryta denna segregation vill vi bjuda in varandra i respektive persons personliga rum. Detta kommer att ske genom att alla som deltar i projektet skall välja ut ett favoritrum och under en dag guida övriga in i detta rum. Rummet kan vara en konkret plats som ett café, ett stycke natur, en nöjesplats eller ett torg men också abstrakta rum som till exempel internet. Första träffen var i en park i centrala Stockholm och alla samlades kring en aktivitet som de upplever som sin egen personliga – fotboll.

Genomförande: Samarbetet skall genomföras mellan konstnären Camilla Agdler, etnologen Anna Lundstedt och arkitekten Jennifer Mack. Genom att utgå från de postkoloniala teoretikerna Homi Bhabha och Gayatri Chakravorty Spivaks tankar om ett "tredje rum", att "centrum också är periferin", "the Subaltern" vill vi i dokumentär form skildra hur binära oppositioner om "svenskar" och "invandrare" döljer hierarkiska maktförhållanden. Spivak menar verklig dialog mellan människor och brytande av hierarkier endast kan uppnås genom "unlearning one's privilege as one's loss". Detta innebär att människor som befinner sig i en privilegerad subjektposition att definiera "oss" och "de andra" inte kan bryta maktförhållandet genom att inkludera och "ge röst" åt "den Andra" (såsom ofta har gjorts traditionellt inom dokumentär-genren). Istället måste de som tillskrivs privilegerade subjektpositioner på ett kritiskt sätt "lära om". Det vill säga revidera sin tidigare kunskap, fördomar och föreställningar om "den Andra", hur tidigare kunskap har blivit "normaliserande", genom att erkänna sin position och aktivt söka ny kunskap. Initiativtagarna skall själva medverka i filmen och skildras på samma villkor som alla deltagare som ingår i projektet. Målet är att alla som deltar skall kunna skildra varandra genom att filma projektet ur sitt perspektiv. Tanken är att samtliga träffar skall dokumenteras. Dessutom skall vi följa varje individ som deltar i projektet under en dag och dokumentera respektive persons rörelse och föreställningar om det offentliga rummet.

Camilla Agdler, filmare, fotograf och konstnär.

Anna Lundstedt, doktorand, Etnologiska institutionen, Göteborgs Universitet/ Arbetslivsinstitutet, Stockholm, arbetar för närvarande med en avhandling om hur stereotyper om "invandrarkvinnan" på arbetsmarknaden konstrueras. Arbetstiteln är "Constructions of the 'Immigrant Woman' as 'Textile Worker'. Labour Market Policy Measures and Training Programs in Sweden in the 1990s".

Jennifer Mack, arkitekt, har tilldelats ett amerikanskt stipendium för att under sex månader utforska hur nyanlända migranter uppfattar stadsrummet. Som ett led i detta projekt planerar Mack att göra en komparation av hur individernas mentala kartor av Stockholms stad förändras över tid.

Utställningen Please Disturb! var Designforum Svensk Forms första projekt under Designåret 2005 och visades under 2005 under året på Svensk Form, Skeppsholmen Stockholm, Gävle Konstcentrum, Örnsköldsvik museum och på Avesta Art. Utställningen Please Disturb! handlade om att få nya grupper att möta samtida konst och design. Om framtidens formgivare och konstnärer, om att skapa produkter, konst och design som matchar nya behov och målgrupper. Please Disturb! efterlyste nya estetiska uttryck.

Bestämmer du eller någon annan? Konst- och formgivningsvärlden måste utvidgas för att kunna spegla och intressera det heterogena samhälle vi lever i.

I tio projekt undersökte konstnärer och formgivare med Konstfacksanknytning frågorna. Ofta genom att arbeta tillsammans med personer utanför den etablerade konst- och designvärlden. Resultaten av mötena visades i utställningen. Bland annat konst som har skapats av synskadade, möbler som formgivits genom vandalism och mattmönster som vuxit fram ur människors berättelser. Please Disturb! vände sig till en ung publik och syftade till att inspirera till att delta i kulturlivet – antingen som konstnär eller designer, eller som aktiv och kritisk kulturkonsument. Till utställningen hörde ett pedagogiskt program som riktade sig till högstadie- och gymnasieelever. Please Disturb! ingick i Same Fame, Konstfacks studentkårs projekt för breddad rekrytering. Utställningen utformades tillsammans med Konstfacks CuratorLab och producerades i samarbete med Svensk Form.

(050516 http://www.svenskform.se/svenskform/just_nu.asp?justnuid=104)

Pedagogiskt underlag till utställningen Please Disturb! och Tredje rummet

Please Disturb! vill ge fler unga lust att delta i kulturlivet. Du som är lärare är välkommen till Designforum Svensk Form med dina elever. För dig som arbetar med ungdomar har vi utformat ett pedagogiskt underlag som kan användas för att göra utställningen mer tillgänglig. I underlaget finns ingångar till utställningens olika projekt, diskussionsfrågor och vidare arbetsuppgifter. Materialet innehåller även tematiserade frågeställningar med fokus på ämnen som identitet, smak, konst, design och demokrati. Vissa uppgifter fungerar som fördjupningar, vilka man kan jobba vidare med i skolan och använda som en del i ämnesöverskridande arbeten. Vi hoppas att Please Disturb! och det pedagogiska materialet kan bidra till att fördjupa förståelsen av konstoch designbegreppen och samtidigt föra in diskussionen om demokrati och allas rätt att ta del av kulturlivet. Ni kan också boka en guidad visning av utställningen på Designforum Svensk Form. Materialet är indelat i olika kategorier. Här följer några förklaringar: Bakgrund beskriver kortfattat konstnärens/formgivarens intentioner med verket. Diskussionsunderlag är frågor som kan användas för att diskutera verken på plats i utställningen. Förslag till vidare arbete är underlag till lektioner som kan hållas i klassrummet som en fördjupning och uppföljning av utställningen. Teman erbjuder en annan metod att närma sig Please Disturb! Klassen kan här delas in i mindre grupper, där eleverna mer ingående kan studera och diskutera några enskilda verk. Välkomna!

Tredje rummet 59 N;18 Ö av Camilla Agdler & Jennifer Mack & Anna Lundstedt

Bakgrund: Konstnärerna undersöker människors relation till platser i staden och föreställningar om det offentliga rummet. En grupp med människor från olika delar av världen har träffats. Vid varje träff har en person bjudit in de andra till en plats i Stockholm. På detta sätt har alla delat med sig av sina upplevelser av staden. Det tredje rummet blir en möjlighet att mötas över fysiska och mentala gränser.

Diskussionsunderlag: Vad anser du vara en offentlig plats? Vad kan göra en offentlig plats speciell? Varför känns vissa offentliga platser tryggare än andra? Hur gör man en offentlig plats till sin egen? Vad är det som gör att man inte trivs på vissa platser? Vad tror du konstnärerna menar med tredje rummet? Är det viktigt att vi förstår och kan dela andra människors upplevelser av staden? Förslag till vidare arbete: Låt eleverna på olika sätt få illustrera en offentlig plats; det kan vara en favoritplats, eller en plats som är speciell på något annat sätt. Fundera kring vad det är som gör platsen speciell. Är det för att de brukar träffa kompisarna där, eller för att det är fint, lugnt och skönt där? Eleverna får genom ett undersökande arbete försöka fånga det som de tycker är utmärkande för platsen; lukter, färger, material osv. Låt dem sedan fundera över ett sätt att förmedla dessa tankar utan ord. Uppgiften kan appliceras på en av de flesta tekniker, och den kan vara styrd eller fri i materialvalet. Genom detta arbete får eleverna syn på vad det är som gör en plats utmärkande för dem själva, samt öva sig på hur de skulle kunna uttrycka detta för andra.

Referenser: Litteratur: Det privatiserade offentliga rummet: relationer mellan privata intressen och allmänna platser, Sara Johansson; Delaktighet för alla: regeringsuppdrag M200/2730/H om tillgänglighet i den publika miljön, insyn och samråd och lokala åtgärdsprogram för tillgänglighet, Maria Petersson; Offentlig miljö som arena och kuliss: att se, bli sedd och mötas på stans offentliga och bostadsnära platser, Ulla Jergeby. Internet: www.kth.se/aktuellt/proetcontra. (Här finns information om hur det offentliga rummet kan definieras) www.hpl.nu, www.fargfabriken.se

Text författad av blivande bildpedagoger på Institutionen för bildpedagogik Konstfack.
050516 <http://www.svenskform.se/pdf/Pedprog.pdf>